Research article
Journal of New Tourism Trends (JOINNTT) 7(1), 84-99, 2026
Received: 26-Dec-2025 Accepted: 15-May-2026
https://doi.org/10.58768/joinntt.1849258

Gazipaşa'nın Tarım Turizmi Potansiyeli ve Wellness Yönünden İncelenmesi

Cahide ÇAĞLAYAN[1*], İbrahim Aydın CANDAN[2]

[1] *Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye*
[2] *Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Türkiye.*

ÖZ

Tarım ve turizm sektörlerinin kesişiminden oluşan tarım turizmi (agroturizm); bireylerin kent yaşamından uzaklaşarak çiftliklerde veya yerel işletmelerde konaklama, günübirlik turlara katılma ve tarımsal üretim süreçlerini deneyimleme imkânı sunan sürdürülebilir bir ekoturizm türüdür. Tarım turizmi, yöresel ürünlerin tanıtılmasına katkı sağlarken yerel kalkınmayı da desteklemektedir. Son yıllarda önem kazanan wellness kavramının içerdiği unsurların, tarım turizmiyle bütünleşebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Gazipaşa'nın tarım turizmi potansiyelini değerlendirmek ve wellness yönünden ilçeyi güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini analiz etmektir. Çalışmada literatür taramasıyla tarım turizmi uygulamaları incelenmiştir. Toplanan veriler doğrultusunda Gazipaşa ilçesinin mevcut tarım turizmi potansiyeli değerlendirilmiştir. Çalışmanın sınırlılıklarını, verilerin belirli bir zaman diliminde toplanmış olması ve wellness ile tarım turizmi ilişkisini ele alan kaynakların az sayıda olması oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; Gazipaşa'nın tarımsal ürün çeşitliliği, doğal güzellikleri ve kırsal yapısıyla tarım turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tarım turizminin wellness yaklaşımıyla uyumlu ve yerel kalkınmayı destekleyici bir turizm türü olarak bulunmuştur. Bununla birlikte ilçedeki faaliyetlerin geliştirilmesi için tanıtım, altyapı, teşvik, planlama, yatırım ve kurumlar arası iş birliği çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Gazipaşa'da wellness odaklı tarım turizmi uygulamalarının sürdürülebilirliği ve ekonomik katkısına yönelik daha kapsamlı saha araştırmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Tarım Turizmi, Sürdürülebilirlik, Wellness, Gazipaşa

*** Corresponding author e-mail:** 07cahidecaglayan@gmail.com

Cite as: Çağlayan, C. & Candan, İ. A. (2026). Gazipaşa'nın tarım turizmi potansiyeli ve wellness yönünden incelenmesi. *Journal of New Tourism Trends*, 7(1), 84-99. https://doi.org/10.58768/joinntt.1849258

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

An Examination of Gazipaşa's Agricultural Tourism Potential and Wellness Aspects

ABSTRACT

Agritourism, which is found where the tourism and agricultural sectors meet, is a sustainable form of ecotourism. It gives people the chance to leave city life by staying on farms or at local places, taking part in day trips and getting to see how crops are grown. Agritourism promotes local products and supports local development. The concept of wellness has gained prominence in recent years, and it is believed that its elements can be integrated with agritourism. This study aims to assess the agricultural tourism potential of Gazipaşa, analyzing the district's strengths, weaknesses, opportunities and threats from a wellness perspective. The study examined agricultural tourism practices and reviewed the relevant literature. Based on the data collected, the current potential of Gazipaşa district for agricultural tourism was evaluated. Limitations of the study include the fact that data was collected over a specific time period, and the scarcity of sources addressing the relationship between wellness and agritourism. The research concluded that Gazipaşa possesses significant potential for agritourism due to the diversity of its agricultural products, its natural beauty, and its rural character. Furthermore, it was found that agritourism is compatible with the wellness approach and supportive of local development. However, it was recommended that promotional activities, infrastructure development, incentives, planning, investment and inter-institutional cooperation should be prioritized to enhance activities in the district. More comprehensive field research is needed into the sustainability and economic contribution of wellness-focused agritourism practices in Gazipaşa.

Keywords: Ecotourism, Agricultural Tourism, Sustainability, Wellness, Gazipaşa

1 Giriş

İnsanların yaşam alanlarından, günlük rutinlerinden geçici olarak ayrılıp farklı yerlere kısa süreliğine ziyaretlerde bulunmaları ve bu yerlerde çeşitli ekonomik faaliyetlerde, sosyokültürel etkileşimlerde bulunmaları turizm olarak tanımlanmaktadır (Mavric ve Urry, 2009). Turizm sektörü, dünyada ve Türkiye'de sürekli değişen ve gelişen bir faaliyet olarak öne çıkmaktadır. Dünya'daki değişen küresel koşullar sebebiyle turizm tüketim alışkanlıklarında da önemli değişiklikler meydana gelmiş ve yaygın olan kitle turizmi yerine alternatif turizm etkinliklerine yönelim başlamıştır. Turizm destinasyonlarındaki doğal kaynaklara ve kültürel değerlere saygılı, doğaya ve çevreye karşı duyarlı, tüketici grup olan turistleri çekebilmek amacıyla değişik pazarlama yöntemlerini harmanlayarak sürdürülebilirliği destekleyen turizm faaliyetleri alternatif turizm olarak tanımlanmaktadır. Kitle turizmine kıyasla doğal kaynaklara zarar verme, çevre sorunlarına ve iklim değişikliklerine sebep olma gibi olumsuz etkileri daha az olan alternatif turizm etkinlikleri (su sporları, kuş gözlemciliği, dağcılık, yayla ve tarım turizmi vb.) giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Karakurt, 2022). Ekoturizm, yeşil turizm, doğa turizmi, yumuşak turizm, bilinçli turizm gibi kavramların da literatürde alternatif turizm kavramının yerine kullanıldığı görülmektedir (Zere, 2020).

Ekoturizm; eğlenirken ve dinlenirken aynı zamanda doğayı ve kültürel kaynakları korumayı destekleyen, yerel halkın refah seviyesini gözeten, çevreye karşı sorumlu bir seyahat ve ziyaret şekli olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm kolunda sürdürülebilirlik kavramı ön plana çıkarılarak turizm faaliyetlerini belirli destinasyonlar yerine ülkelerin geneline yaymak, doğal, kültürel ve çevresel kaynakları korumak, yerel halkın turizmde etkinliğini attırarak ekonomik olarak da fayda sağlamak gibi prensipler edinilmiştir (Kausar ve ark., 2013). Tüm dünyada olduğu gibi son yıllarda Türkiye'de de ekoturizm faaliyetlerine önem verilmeye başlandığı görülmektedir. Turizmin ülke geneline yaygınlaştırılması, turizmde kullanılmayan doğal ve kültürel alanların mevcudiyeti ve sayısı, çevre

bilincinin aşılanması ve kaynakları koruma isteği, yerel halkın sosyokültürel özellikleri gibi sebeplerle ekoturizm etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Birçok alt faaliyet alanından oluşan ekoturizm uygulamalarının çoğaltılması, yöneticilerin ve yerel halkın bu konudaki olumlu algılarının arttırılması gerekmektedir (Zere, 2020).

Artan dünya nüfusu, kentleşme ve sanayileşme, salgın hastalıklar gibi insanları evlere sıkıştıran hayat koşulları insanlarda kırsal, sakin ve doğal bölgelere yönelime sebep olmaktadır. Kırsal turizm faaliyetlerinin bir bileşeni olan tarım turizmi; bölgedeki tarımsal faaliyetlerin önüne geçmeden, bu bölgelerin sakin ve dinlendirici özelliklerinden faydalanarak gelir düzeyi kısmen daha az olan yerel üreticilere ek gelir imkânları sunan, çevresel ve sosyokültürel yönden olumlu etkileri bulunan faaliyetler bütünü olarak görülmektedir. Bu etkinlikler ile katılımcılar; kısa süreliğine şehir hayatının klasik rutinlerinden sıyrılarak doğa ile iç içe, dinlenirken aynı zamanda doğal ve taze sebze, meyve ve hayvansal ürünleri tüketebilmekte, günlük bahçe rutinlerini ve çiftlik hayatını deneyimleyerek öğrenebilmekte ve aynı zamanda stresten uzaklaşarak psikolojik olarak da rahatlayabilmektedir (Aytuğ, 2011). Tarım turizmi; tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılan bölgelerin turistler tarafından ziyaret edilmesini sağlamak için gerçekleştirilen çeşitli uygulamaları kapsamaktadır. Bir başka tanımlamada, tarım işletmelerinde ve kırsal alanlarda tarım ve turizm faaliyetlerini sentezleyen ticari olaylar bütünü olarak da ifade edilmektedir. Üreticilere tüketici statüsündeki ziyaretçilere tarım hakkında bilgi verebilme fırsatı sunduğu için eğitici yönü de vurgulanmaktadır (Gümüş, 2015).

Tarım ve turizm sektörü birbiri ile doğrudan ilişki göstermekte ve turizm sektöründeki sürdürülebilirlik kavramı, tarım sektörü için de önem arz etmektedir. Karşılıklı fayda ile bu sektörlerin gelişimine katkı sağlamak hedeflenmektedir. Tarım işletmelerine verilen teşvikler ile tarım turizmi faaliyetleri desteklenmektedir. Bu faaliyetler ile tarımsal gıda üretimi ve biyoçeşitlilik, kırsal ve/veya çiftlik hayatı, dinlenme ve konaklama imkânları, gastronomik faaliyetler gibi çok yönlü ekonomik getiri kaynaklarının gelişmesi sağlanmaktadır (Aytuğ, 2011). Son yıllarda giderek önem kazanan wellness (iyi yaşam) kavramı da içerdiği doğal ve sağlıklı beslenme, sürdürülebilir yaşam ve stres yönetimi gibi unsurlar, tarım turizminin sunduğu deneyimlerle büyük ölçüde örtüşmekte ve bu iki kavramın birbirleriyle entegre edilebilir olduğu ifade edilmektedir (Klakočar ve Pavić, 2024).

Bu çalışmada; ekoturizmin bir alt faaliyeti olarak tarım turizmi, wellness kavramı ve Gazipaşa ilçesinin tarım turizmi potansiyeli ele alınmıştır. Wellness kavramıyla da ilişkilendirilerek tarım turizminin tanıtımının yapılması, yaygınlaşması amaçlarıyla bilgilendirme ve farkındalık oluşturulmak istenmiştir. Çalışmada ilk olarak tarım turizmi ve wellness kavramları ile ilgili kaynak taraması yöntemiyle yazın incelemesi yapılmıştır. Sonrasında çalışmanın amacı, önemi, yöntemi açıklanmış ve veriler derlenerek SWOT analizi yapılmıştır. Son olarak sonuç ve öneriler ifade edilmiştir. Türkiye'de alternatif turizm kollarıyla ilgili çok sayıda çalışma olmasına rağmen alt faaliyet türlerinden biri olan tarım turizmi ile ilgili daha az çalışma bulunmaktadır. Bu yönüyle Gazipaşa ilçesinin tarım turizmi potansiyelinin SWOT analizi yöntemiyle ele alındığı ve wellness kavramı ile ilişkilendirildiği çalışma literatüre güncel bir perspektif sunmaktadır.

2 Kavramsal Çerçeve

2.1 Tarım Turizmi

Alternatif turizm, 1970'li ve 1980'li yıllarda kitle turizminin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik olumsuz etkilerine yönelik artan eleştiriler sonucunda ortaya çıkan; yerel halkın katılımını, çevresel sürdürülebilirliği ve küçük ölçekli turizm faaliyetlerini içeren bir anlayış olarak gelişmiştir (Triarchi ve Karamanis, 2017). Tarım turizmi de bu alternatif turizm faaliyetleri içinde yer alan, devamlı ikamet

halinde bulunulan yerden farklı bir kırsal veya tarımsal destinasyona gelir beklemeksizin gerçekleştirilen, buradaki yerel üreticilerin ekolojik, organik ve doğal koşullarda ürettikleri ürünleri satın alabildikleri, isteğe bağlı üretim faaliyetlerine katılabildikleri, yerel halkın sosyokültürel ve gastronomik özelliklerini deneyimleyebildikleri konaklamaları ya da günübirlik ücretli gezileri içeren etkileşimli turizm olayıdır (Gümüş, 2015). Çalışmalarda; tarım turizmi, agroturizm, çiftlik turizmi, kırsal turizm, agro ekoturizm gibi farklı kavramlarla da ifade edilmektedir. Bu kavramlar tam olarak birbirini karşılamasa da birbiri yerine kullanılabilmektedir. Bu kavram çeşitliliği de tarım turizminin çok değişik tanımlarla ifadesine sebep olmaktadır (Despotović ve ark., 2017).

Tarım turizmi yeni bir faaliyet kolu olarak görülse de tarihi, sanayi devriminin ortaya çıktığı İngiltere'de 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır (Başer, 2020). Sanayileşmenin sebep olduğu kentleşme, gürültü, çevre kirliliği ve bunlarla birlikte oluşan boş zaman insanlarda doğaya, öze dönüş isteği, sessiz ve doğal ortamlarda dinlenme, özel ve organik ürünlere ilginin artması, insanların sosyokültürel, ekonomik ve eğitim seviyelerinin artması gibi sebepler tarım turizminin gelişmesine olanak sağlayan faktörler olarak görülmektedir (Boiko ve ark., 2020). Sanayileşmenin fazla olduğu Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya hızla yayılmıştır (Başer, 2020). 2000'li yılların başında Avrupa Birliği (AB)'nin genişlemesi ve AB ülkelerindeki yapısal değişimler tarım sektöründe olumsuzluklara sebep olsa da 2010 yılından itibaren yapılan değişimler, ekolojik durumun bozulması sebebiyle tarıma dayalı kırsal alan çalışmalarının hayata geçirilmesi; organik ürün, tarımsal üretim ve yerel kalkınmaya dayalı tarım turizm faaliyetlerinin AB ülkelerinde istikrarlı bir şekilde artışını sağlamıştır. Tarım turizminin gelişimi, çeşitli faktörlerin etkisi altında gerçekleşmeye devam etmektedir. İnsanların doğal ve kırsal yaşamı yeniden keşfetme eğilimleri, sağlıklı yaşam trendleri, organik tarım ve yerel ürünlere olan ilginin artması da tarım turizminin popülerliğini artırmaktadır (Boiko ve ark., 2020).

Tarım turizmi kavramı açıklanırken üzerinde durulması gereken en önemli unsurlardan biri faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlar olarak görülmektedir. İlk çalışmalarda faaliyetlerin sadece bir çiftlikte yapıldığı görülse de zamanla içerik genişleyerek tarım yapılan bölgelerin tümü tarım turizminin faaliyet alanına dahil edilmiştir. Bu faaliyet alanlarında sunulan deneyimler ve hizmetleri sağlayan tesisler de bölgedeki uygulamalara göre çeşitlilik göstermektedir. Bölgedeki tarım faaliyet türleri, yerel yaşam tarzları, doğal çevre gibi etkenler faaliyet kollarındaki ve tesislerdeki farklılıkların temelini oluşturmaktadır. Tarımla olan bu yakın bağlantıya rağmen bu turizm türünde katılımcıların tarımsal faaliyet ve üretim olaylarında etkin rol alma şartı bulunmamaktadır. Tarım turizminin kapsamı sadece tarımsal faaliyetlerle de sınırlı değildir. Konaklama ve gastronomik deneyimler, atlı doğa yürüyüşü ve binicilik, ornitoturizm (kuş gözlemciliği), doğa yürüyüşleri, fauna ve flora gözlemciliği vb. gibi etkinliklerle özünde bağımsız olan tarım ve turizm kavramlarının diğer eğlence ve rekreatif faaliyetlerle de birleşmesini sağlayarak yeni, yaratıcı bir turizm ürünü olarak değerlendirilmektedir (Taşkıran ve ark., 2023).

Tarım turizmi katılımcılarına; çiftlik veya bahçelerdeki rutin işlere katılma, yerel ürünleri tatma, hasat etkinliklerine katılma, yöresel yemekleri deneme, doğa yürüyüşleri yapma, tarımda kullanılan üretim tekniklerini öğrenme, yöresel şenlik veya festivallere katılma ve yerel kültürü tanıma gibi çeşitli aktivitelere katılma imkânı sunmaktadır (Gümüş, 2015). Katılan turistlerin yanı sıra yerel halk için gelir ve iş fırsatları yaratması, küçük ölçekli işletmelerin ve kırsal çevrenin korunması, kırsal bölgelerin sürdürülebilir anlamda kalkınmasına olanak sağlaması gibi birçok açıdan bu turizm kolunun yeni bir girişim, fırsat ve değerli bir seçenek olduğu görülmektedir. Küresel pazarın dayattığı koşullar ile rekabet edemeyen küçük ölçekli tarımsal işletmelerin tarımsal faaliyetlerini sürdürürken diğer yandan kendi ürünlerinin çiftlikte satışıyla da işletmelere ayakta kalabilmeleri için önemli bir destek sağlamaktadır. Tarım turizmi ayrıca kadınların tarımsal turizm faaliyetlerine katılımına uygunluğuyla

da sürdürülebilir ve eşitlikçi bir kalkınma aracı olarak değerlendirilmektedir. Kısacası tarımsal turizm; sosyal, ekonomik ve yerel kalkınma için önemli bir araç olarak görülmektedir (Despotović ve ark., 2017).

2.2 Türkiye'de Tarım Turizmi

Tarım turizmi uygulamaları ve politikaları ülkelerin ekonomik ve sosyokültürel durumlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir. Her ülke kendine uygun, ihtiyaçlarına ve kapasiteleri yönelik stratejiler belirlemektedir. Türkiye'de de tarım turizmi uygulamalarının temelinde kırsal bölgelerdeki göç oranlarını azaltmak ve kırsal bölgelerin kalkınmasına yardımcı olmak gibi ana nedenler bulunmaktadır (Taşkıran ve ark., 2023). Türkiye'de konu ile ilgili ilk somut çalışma "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" kısa adıyla "Tarım-Turizm-Takas (TaTuTa)" projesi olarak gösterilmektedir. Tarım turizmi etkinliklerine katılan tesis ve çiftliklerin bir araya toplanmasını sağlayan TaTuTa projesinin organizasyonu Türkiye Buğday Derneği aracılığıyla yapılmaktadır. Bu projenin temelleri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı dâhilinde yer alan Küresel Çevre Fonunun hibesiyle 2004'te atılmıştır. Günümüzde de uygulanmaya devam eden projenin yıllar içerisinde sürekli gelişim gösterdiği ifade edilmektedir (Ahmadova & Akova, 2016). 25 çiftliğin katılımıyla başlanılan TaTuTa projesi kapsamında 2019 yılı itibarıyla Türkiye'de yaklaşık 100 tane çiftlik yer almaktadır (Türkiye Turizm Ansiklopedisi, 2025).

Ülkedeki tarım turizmi çiftliklerinin fonksiyonları ve faaliyetleri; bulundukları bölgenin yapısına, tarımsal etkinliklerine, iklimine ve sosyokültürel yapısına göre çeşitlilik göstermektedir. Örneğin Karadeniz bölgesindeki çiftliklerde fındık ve çay üretimine yönelik faaliyetler ağırlık göstermektedir. Doğu Anadolu bölgesinde tarım ve büyükbaş hayvancılık ile ilgili çalışan çiftlikler yer almaktadır. Ege ve Akdeniz bölgelerinde yine sebze, meyve ve çiçek üretimi yapılmaktadır. Marmara bölgesindeki Kocaeli Narköy'deki çiftlikte ise sürdürülebilir ve organik tarım uygulamaları ve eğitimleri, peyzaj çalışmaları gibi uygulamalar bulunmaktadır (Çanga ve ark., 2018; Taşkıran ve ark., 2023). Yine Marmara bölgesinde yer alan Yoga Evi çiftliğinde gelirlerin çoğu ziyaret eden kişilerden sağlanırken Doğu Anadolu bölgesi çiftliklerinde geliri daha çok tarım ve hayvancılık üretimi oluşturmaktadır. Nevşehir Ürgüp Belediyesinin Kapadokya bölgesindeki değerlerin ve yöresel hayatın tanıtımı için 50 milyon dolar değerindeki projesi bu yatırımlara en önemli örneklerden biri olarak gösterilmektedir. Projenin içeriğini; hayvan sağma ve beslenme etkinlikleri, kırsal tarım uygulamalarına katılım, ziyaretçilerin katılımlarıyla gerçekleştirilen köy düğünleri, yöresel yemeklerin pişirildiği ve yendiği köy mutfaklarındaki etkinlikler gibi faaliyetler oluşturmaktadır (Aydın, 2012).

Türkiye'de organik tarımla uğraşan çiftlikler üzerine yapılan bir çalışmada; 17 ekoturizm çiftliğinin 2014 yılına ait verileri ele alınmış ve yaklaşık doluluk kapasiteleri %58 olarak bulunmuştur. En yüksek kapasite %90 ile Rize Çamlıhemşin'de yer alan bir işletmede, en düşük kapasite %20 oranla Erzurum'daki bir çiftlikte tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre; tarım turizmi işletmelerinin çoğunluğu organik üretimin yanı sıra ürünlerin pazarlanması ve satış işleriyle de ilgilenmektedir. Çiftlik ziyaretçilerine doğrudan satışın yanında belirli pazarlarda, e-ticaret sitelerinde, organik ürün marketlerindeki satışlar ile çiftlik ürünlerinin markalaşması sağlanmaktadır. Bu sonuçlara göre Türkiye'de organik gıda ve ürünlere, ekolojik tarım uygulamalarına, sağlıklı beslenme ve yaşam konularına verilen önemin giderek arttığı ifade edilmektedir (Ahmadova ve Akova, 2016).

Türkiye'de organik tarım turizmi ile ilgili yapılan başka bir çalışmada; organik çiftliklerin insan sağlığı, çevre, iş dünyası ve yerel ekonomiye olan etkileri üzerinde durulmuştur. Organik tarım yapılan işletmelerin giderek daha önem kazandığı, özellikle organik tarım turizmi sektörünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının, küçük çiftliklerin ve kırsal toplulukların gelirlerini ve potansiyel ekonomik

sürdürülebilirliğini artırmak için bir alternatif olabileceği ifade edilmiştir. Organik tarımın, kırsal kalkınmaya ve turizme katkıda bulunmanın yanı sıra gastronomi kültürü ve çevrenin korunmasına da katkıda bulunabileceği, çekici bir unsur olarak turizm destinasyonlarının imajını olumlu etkileyeceği belirtilmektedir. İtalya (dağlık çiftliklerdeki kayalık İtalyan üzüm bağları), Tayvan (adanın çay tarlaları), Mayorka (portakal veya incir bahçelerinin ortasında lüks çiftlik evleri), Grenada (Karayipler merkezli çiftlik deneyimine sahip organik çiftliklerde hindistan cevizi, muskat, karanfil, tarçın ve zerdeçalın yeri), Brezilya (gelişen çiftlik tabanlı ekonomi), Hawaii (Büyük Ada'nın Kona bölgesindeki kahve tarlaları ve Oahu adasındaki organik çiftlikler), Kaliforniya (Orta Sahil ve Sonoma bölgelerindeki şarap imalathaneleri ve üzüm bağları) ve Filipinler (dev ananas tarlaları, orkide çiftlikleri, arı çiftlikleri ve ejder meyvesi veya papaya gibi egzotik tropikal ürünler) dünyadaki bazı önemli organik tarım turizmi destinasyonları olarak gösterilmiştir. Ülkemizde de önemi giderek artan tarım turizmi açısından bu destinasyonların önem teşkil ettiği vurgulanmıştır (Kaplan, 2014).

2014 yılındaki bir çalışmada Muğla'daki ekoturizm çiftlikleri incelenmiş ve tarım turizmi ile yörenin ekonomik koşullarının iyileştiği, dışarıya olan göçün azaldığı, kadınların iş gücüne katılımına olanak sağladığı için kadınlar dahil istihdamı arttırdığı, bölgenin tanıtımını sağlayarak gelir seviyesini arttırdığı, bölgenin altyapısının güçlendirilmesine yardımcı olduğu gibi birçok katkısının bulunduğu tespit edilmiştir (Civelek ve ark., 2014).

2018 yılında Antalya İbradı kırsalındaki başka bir çalışmada ise yöredeki kök boyası bitkilerinin yetiştiriciliği, tıbbi, aromatik ve yabani bitkilerin varlığı ve üretimi, arıcılık, dokumacılık gibi tarımsal üretim ve geleneksel faaliyetlerin tarım turizmi için önemli bir potansiyel oluşturduğu belirtilmektedir. Bunların yanı sıra tarım turizmini destekleyen yayla, doğal, kültürel ve tarihi güzellikler, mimari yapı, yöresel lezzetler, bitki ve hayvan çeşitliliği gibi çok yönlü bir bölge olması sebebiyle diğer ekoturizm faaliyetleri açısından da değerlendirilmesi gereken bir bölge olarak gösterilmiştir. Bölgede tarım turizmi ve diğer ekoturizm faaliyetlerinin teşvik edilmesiyle sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebileceği vurgulanmıştır (Özoğul ve Bulut, 2021; Özçatalbaş, 2019).

Muğla Milas'ta 2020 yılında yapılan bir diğer çalışmada kırsal bölgelerin gelişimini destekleyen tarım turizmi kapsamında yöreye özgü ve yaygın üretimi ile zeytin bitkisinin potansiyel getirileri incelenmiştir. Çalışma kapsamında yöresel dokumacılık, yerel yemekler, doğal güzellikler, yerel mimariler, tarihi ve kültürel zenginlikler gibi boyutların tarım turizmini desteklediği gösterilmiştir. Bölgenin gelişmesi açısından zeytinciliğe dayalı tarım turizminin önemli bir yeri olabileceği vurgulanmıştır (Çukur ve Çukur, 2020).

Ülkemizde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun birçok ilde yürüttüğü projeler ile tarım turizmini desteklediği bilinmektedir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sürdürülebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi ve Türkiye'nin küresel turizm hareketliliği içindeki konumunun güçlendirilmesi amacıyla 2013 Eylem Planı ile 2023 Turizm Stratejik Planı uygulamaya konulmuştur (Başer, 2020). Söz konusu stratejik belgelerde**,** tarım turizmi gibi alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ülke turizminin çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilir bir turizm modelinin benimsenmesi açısından öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

2.3 Wellness Kavramı ve Tarım Turizmi

Wellness ifadesi, Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımına benzer şekilde, bireylerin sadece hasta veya sakat olmayışı değil, aynı zamanda fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden iyi oluş hâlini ifade eden çok boyutlu bir yaşam tarzı anlayışı olarak tanımlanmaktadır (Dunn, 1961). Amerika'da koruyucu sağlık hizmetleri alanında ortaya çıkmıştır. Bu iyilik durumunun çok boyutlu bir ifade olduğu genel

kabul görse de tanımları ve boyutlarının kapsamı kaynaklarda farklılık göstermektedir. Wellness, çok yönlü bir kavram olarak bireyin optimal fiziksel sağlığın yanı sıra sosyal ve psikolojik olarak da esenliği hedeflerken aynı zamanda sağlığın sürdürülebilir olarak korunması ve yaşam boyunca genel bir iyilik halini hedeflemektedir (Ayhan, 2021).

Son yıllarda wellness kavramının, turizm sektöründe giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle modern şehir yaşamının getirdiği stres, teknolojik bağımlılık, yaşam temposunun hızlanması ve sağlıksız hayat tarzı davranışları bireyleri tatillerinde yalnızca eğlenme odaklı değil aynı zamanda yenilenme, iyileşme amaçlarıyla sağlıklı yaşamı destekleyen ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerine yönlendirmektedir (Voigt ve ark., 2011). Bu bağlamda wellness turizmi, bireylerin sağlıklı yaşam biçimlerini desteklemek amacıyla seyahat ettikleri, sağlık odaklı aktivitelerin yapıldığı bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Puczkó, 2014). Wellness turizmi kapsamında sunulan hizmetler; SPA (Sanus Per Aquam) terapileri, yoga ve meditasyon kampları, sağlıklı beslenme programları, aromaterapi, doğa yürüyüşleri gibi etkinlikleri ve uygulamaları içermektedir. Bu aktiviteler yardımıyla bireylerin yaşam boyu iyilik hâllerinin sürdürülmesi amaçlanmaktadır (Ayhan, 2021).

Wellness kavramı, tarım turizmi gibi doğa temelli ve yerel halkla etkileşim içeren turizm türleriyle güçlü bir kuramsal ve pratik olarak kesişim içerisindedir. Kırsal ve tarımsal alanlarda sunulan sağlıklı ve organik beslenme imkânları, sürdürülebilirlik, sakin ve yavaş yaşam felsefesi, doğayla içi içe olan tarım turizmi faaliyetleri wellness kavramının temel bileşenleriyle örtüşmektedir. Bazı çalışmalarda wellness turizminin doğa temelli aktivitelerle entegre edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Smith ve Puczkó, 2014). Tarım turizminin açık alan faaliyetlerinin bu entegrasyon için oldukça elverişli olduğu görülmektedir. Yine bazı akademik çalışmalar tarım turizmini doğrudan "zihinsel ve fiziksel sağlığı destekleyen bir deneyim" olarak tanımlamaktadır (Kizos ve Iosifides, 2007). Hem wellness hem de tarım turizmi, yavaş yaşam felsefesini benimsemektedir. Tarımsal ve kırsal alanlarda yapılan mindfulness (bilinçli farkındalık) uygulamaları, zihinsel detoks arayan turistler için oldukça cazip bir seçenek olarak ifade edilmektedir. Ayrıca her iki turizm türü de çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği esas almaktadır. Özellikle yerel halkın katılımı, sürdürülebilirlik, karbon ayak izinin azaltılması ve geleneksel üretim yöntemlerinin korunması bu bağlamda her iki kavramın ortak unsurlarını oluşturmaktadır (Lane ve Kastenholz, 2015). Tarım turizmi ile wellness kavramının ortak paydalarının bulunması bu alanların entegrasyonunu içeren yeni bir kavramı da ortaya çıkarmıştır. Agroturizm ve sağlık turizminin birleşimini öngören bu kavram "agrowellness" olarak ifade edilmektedir. Bu kavram ile sağlıklı gıda, sağlıklı hava, yeşil çiftlikler ve orman bitki örtüsü gibi kırsalın benzersiz doğal kaynakları yardımıyla sürdürülebilir sağlık ve refah öngörülmektedir (Klakočar ve Pavić, 2024).

2.4 Gazipaşa İlçesi ve Ekoturizm Potansiyeli

Antalya merkezine 180 km mesafe ile en doğudaki ilçesi olan Gazipaşa, Akdeniz kıyısında, verimli topraklara sahip bir ova üzerine kurulmuştur. Verimli toprakların yanı sıra ilçede denize girmeye uygun eşsiz güzellikte plajlar ve derin tarihi geçmişiyle çok sayıda ören yeri bulunmaktadır (Yıldız, 2009, s. 21). Doğal güzelliklerin ön planda olduğu sahiller, tarihi ve kültürel nitelikteki ören yerleri, doğal ve yeşil alanlar ekoturizm açısından önemli çekim unsurlarını oluşturmaktadır. Gazipaşa'ya ekonomik yönden bakıldığında tarım sektörü hakim olarak görünse de 13.09.1989 tarihli ve 20281 sayılı Resmi Gazete yayımlı Bakanlar Kurulu kararı ile "Turizm Bölgesi" olarak ilan edildikten sonra turizm alanında önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır (Gazipaşa Belediyesi, 2024). Bölgede turizm faaliyetlerini canlandırmak için yatırımlar artış göstermiştir. İlçeye havalimanı yapılması projesi bu yatırımlara örnek olarak gösterilmektedir. Gazipaşa Havalimanı açıldıktan sonra bölgede

ulaşım açısından önemli bir gelişme yaşanmıştır. Bunlara rağmen konaklama tesislerinin yetersizliği, bölgesel ulaşım sorunları vb. etmenler yörenin turizm açısından yeteri kadar gelişmesinin önüne geçmektedir (Aşık, 2016).

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı 2013 verilerine göre Gazipaşa, sosyal ve ekonomik gelişim endeksi bakımından TR61 numaralı bölge ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Ekonomisi tarım odaklı olmasına rağmen ilçe; denizi, sahilleri, elverişli iklim özellikleri ile kitle turizminin yanı sıra ekoturizm faaliyetleri açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. İlçe çoğu turizm destinasyonlarına göre alansal olarak görece küçük ve alanın çoğunluğu engebeli ve tarım arazisi olduğu için konaklama tesisleri bakımından imkanlar sınırlıdır. Konaklama ihtiyacı çoğunlukla kıyı şeridi boyunca yoğunlaşan 3 ve 4 yıldızlı oteller, apart otel ve moteller, pansiyonlar ve kiralık villalar ile karşılanmaktadır (Gazipaşa Belediyesi, 2024).

Gazipaşa, ören yerlerinin zenginliği ile tarihi ve kültürel miras açısından da oldukça önemli bir avantaja sahiptir. Buna karşın bu mirasın korunma hizmetlerinin, erişim ve ulaşım şartları bakımından oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Tarihi Selinus Kalesi ve ören yerleri, diğer şehir kalıntıları, yeşillik alanları, yörük kültürünün devamı niteliğindeki yaylaları, temiz denizi ve sahilleri ile ekoturizm açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. İlçede ulaşım, kentsel dönüşüm ve turizm içerikli altyapı yatırımları yapılması halinde, deniz-kum-güneş üçlüsü etrafında şekillenen daralmış ve sezonsal olan kitle turizmi yerine tüm ilçeye yayılabilecek çeşitli turizm kollarının geliştirilebilmesi yoluyla sektörün yörede önemli bir gelir kaynağı olması öngörülmektedir (Akşit Aşık, 2016; Gazipaşa Belediyesi, 2024).

İlçenin ekonomisine tarım sektörü yön vermektedir. İlçenin işgücü dağılımı incelendiğinde yaklaşık %80 oranında tarım sektörünün başı çektiği görülmektedir. Tarımsal faaliyet türleri içinde, örtü altı sebze ve meyve yetiştiriciliği (seracılık) önemli bir yere sahiptir. İlçede özellikle 1970'li yıllardan sonra örtü altı tarımı (seracılık faaliyetleri) gelişmeye başlamış ve giderek yaygınlaşarak kritik öneme sahip bir gelir unsuruna dönüşmüştür. Örtü altı (sera) sebze yetiştiriciliğinin yanı sıra muz yetiştiriciliği (hem açık hem serada), narenciye, avokado, çilek ve kivi yetiştiriciliği de zamanla gelişim göstermiştir (Bozyiğit ve Güngör, 2011). Son yıllarda ise tropikal meyve yetiştiriciliği ilçenin önde gelen tarımsal faaliyetleri arasında yer almaktadır. Muz yetiştiriciliğinin yanı sıra mango, avokado, guava, papaya, ejder meyvesi (pitaya), passiflora, karambola (yıldız meyvesi) gibi tropikal meyvelerin de üretimi yapılmaya başlanmış ve tarımsal gelire önemli katkı sağlanmıştır. Tropikal meyve yetiştiriciliği açısından kritik öneme sahip özel mikroklima iklim özellikleri ile ilçenin bu potansiyeli giderek önem kazanmaktadır (Gazipaşa Belediyesi, 2024).

Son yıllarda kitle turizmine alternatif olarak görülen, sürdürülebilir, çevreci ve faaliyet kolları sürekli artış gösteren ekoturizm etkinlikleri benimsenmeye başlamıştır. Ekoturizm, birçok faaliyet kolu ile deniz, kum ve güneş turizminin aksine sezonluk değil yıl boyunca devam edilebilen turizm çeşididir. Gazipaşa; ören yerleri, mağaraları, yaylaları, tarımsal ve tropikal ürün zenginlikleri, doğal alanları ile ekoturizm faaliyetleri açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Buna karşın bu potansiyelden yeteri kadar yararlanılamamaktadır. Bu yetersizliğin önemli nedenleri arasında ilçenin konaklama kapasitesinin düşük olması, yatırımların azlığı, tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olması vb. olarak gösterilmektedir (Akşit Aşık, 2016).

3 Metodoloji

3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, Gazipaşa ilçesinin tarım turizmi potansiyelini değerlendirmek ve wellness yönünden incelenerek ortaya çıkarmaktır. Antalya'nın en doğudaki ilçesi konumundaki Gazipaşa'da, yoğun bir şekilde kitle turizmi yapılan Alanya ilçesinin etkisi altında kaldığından kıyı turizmi fazla gelişememiştir. İlçede tarım faaliyetleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle son yıllarda tropikal meyve yetiştiriciliği ile de ön plana çıkmaktadır. Bu sebeplerle bölgenin ekonomik gelişimine katkı sağlayabilecek bir turizm türü olan tarım turizmi potansiyelini değerlendirmek ve wellness yönünden incelemek amaçlanmaktadır. Çalışma ile kitle turizmine alternatif turizm kollarına yönelimin teşvikiyle bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak gelişmesi için alternatif bir kol olan ve yörede devam eden faaliyetler doğrultusunda katkı hedeflenmektedir. Kaynak taraması yapıldığında ekoturizmin farklı alt türlerinde benzer çalışmalar bulunmasına rağmen bölgede bu konudaki çalışma sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Bu sebeplerle ilçenin tarım turizmi potansiyeli ele alınarak bölgenin sosyoekonomik olarak da gelişimine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

3.2 Araştırmanın Yöntemi, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın özünü Antalya'nın Gazipaşa ilçesindeki turizm, ekoturizm, tarım, tarım turizmi ve wellness ile ilgili araştırmalar oluşturmaktadır. Bu çalışmada makale, kitap, bölgesel raporlar ve tez çalışmaları gibi kaynaklardan yararlanılmıştır (Akşit Aşık, 2016; Başer, 2020; Damdelen, 2020; Gazipaşa Belediyesi, 2024; Yıldız, 2009). Çalışmada Gazipaşa ilçesinin seçilmesinin sebepleri olarak yörenin önemli potansiyeline rağmen tarım ve turizm ile ilgili çalışmalarda ilçeye yeterince yer verilmemesi gösterilmektedir. Çalışmada kaynak taramasından elde edilen verilerle SWOT analizi yapılmıştır. SWOT analizi, bir bölgenin, bir sektörün veya işletmenin mevcut durumunu iç (güçlü ve zayıf yönler) ve dış (fırsatlar ve tehditler) faktörler bakımından incelenmesini içeren nitel bir stratejik analiz yöntemidir (Gürel ve Tat, 2017). Bu çalışmada, Gazipaşa'da tarım ve turizm konuları ile ilgili yapılan literatür taraması, ayrıca ilçeye ait resmi raporlar ve istatistiksel veriler doğrultusunda şekillenen SWOT analizi değerlendirmesi yer almaktadır. Elde edilen bulgular, bölgenin sürdürülebilir turizm açısından güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve geleceğe yönelik stratejik öneriler geliştirmek amacıyla sistematik biçimde değerlendirilmiştir.

3.3 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma Antalya'nın Gazipaşa ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Yörenin ekoturizm faaliyetleri açısından, özellikle de tarım potansiyeli sebebiyle son yıllarda öne çıkan tarım turizmi ve wellness açısından değerlendirilmesi yapılmak istenmiştir. Wellness kavramı oldukça yeni bir kavram olduğu için, kavramın tarım turizmi ile ilişkisini ele alan çok kısıtlı sayıda çalışma olması konunun detaylı ele alınması güçleştirmiştir.

4 Bulgular

Bu bölümde Gazipaşa'nın tarım turizmi potansiyelinin wellness açısından SWOT analizi sonucunda değerlendirilmesine dair bulgulara yer verilmiştir. Bulgular; güçlü yönler (strengths), zayıf yönler (weaknesses), fırsatlar (opportunities) ve tehditler (threats) olarak dört temel başlıkta sunulmuştur.

Tablo 1: *SWOT Analizi Tablosu*

Güçlü Yönler (Strengths)
▪ Gazipaşa'nın mikroklima iklim özellikleri sayesinde yetiştirilebilen tropikal bitki türlerinin (avokado, muz, ejder meyvesi, mango vb.) de katkısıyla zengin tarımsal ürün çeşitliliği ▪ Coğrafi işaret ile tescilli Gazipaşa Çekirdeksiz Narı başta olmak üzere bölgede yetişen, yıllardır yöresel olarak tüketilen ve birçok sağlık yararları bulunan gölevez, murt (mersin), dikenli incir, iğde (hünnap), keçiboynuzu gibi yöresel ürünlerin zenginliği ▪ Tarımsal ve yöresel ürünlerin sergilendiği fuar ve festivallerin geleneksel olarak Gazipaşa'da yıllardır düzenleniyor olması ▪ Bölgenin el değmemiş doğal güzellikler (deniz, koylar, mağara, yeşil alanlar, akarsular, yaylalar vb.) açısından zenginliği ▪ Bölgenin köklü tarihi geçmişi (çok sayıda antik şehir kalıntısı ve tarihi yapıların bulunması) ve yıllardır süregelen kültürel zenginlikleri (yayla ve yörük kültürü) ▪ İlçede havalimanının varlığı ve iyileştirilen kara yolu ulaşım olanaklarıyla hızlı ve kolay erişim sağlanabilmesi ▪ Doğal, kırsal ve sakin çevre koşullarının (deniz, köy, tarım alanı, yeşil alanlar) wellness (zihin ve beden dengesi, doğa temelli terapi vb.) turizmine uygunluğu ▪ Bölgede tarım turizmi ile ilgili uygulamaların varlığı (Tropikal bahçelere turlar, festival ve fuarlar vb.) ▪ Gazipaşa ilçesinde turizm alanında eğitim veren lise ve üniversite bölümlerinin bulunması
Zayıf Yönler (Weaknesses)
▪ Bireylerin turizm bilinci, sürdürülebilir turizm, tarım turizmi ve wellness konularında eğitim eksiklerinin bulunması ▪ Tarım alanlarının turizm faaliyetleriyle entegrasyonu sırasında planlama, altyapı ve yasal konularda eksiklerin bulunması ▪ Tarım turizmine yönelik altyapı ve konaklama tesislerinin yetersizliği ▪ Kamu, yerel ve özel sektörler arasındaki iş birliklerinin yeterli düzeyde olmaması ▪ Antalya'nın Alanya ilçesi oldukça önemli bir turizm destinasyonu olarak bilinmesine rağmen Alanya'ya oldukça yakın konumdaki Gazipaşa ilçesinin yeteri kadar bilinmemesi ve tanıtımının gereken düzeyde yapılamaması ▪ İlçedeki antik şehir kalıntılarının bazılarının restore edilememiş durumda olması sebebiyle turistlerin ziyaretine açılamaması ▪ İlçedeki doğal, tarihi, beşerî (başta tarım) ve kültürel kaynakların turizm faaliyetlerine yeterine entegre edilememiş olması ▪ İlçede konuyla ilgili tanıtım, yönlendirme, iş birliği ve organizasyon konularındaki eksiklikler ▪ Tarım ve wellness turizmi faaliyetlerine yönelik bilgi ve tanıtım eksiklikleri
Fırsatlar (Opportunities)
▪ Çeşitli tropikal meyve türlerinin ekiminin yaygınlaşmaya devam etmesi ▪ Gazipaşa Muzu, Gazipaşa Mangosu ve Gazipaşa Cimbiti Nohutu için 2025 yılında coğrafi işaret tescil başvurusu gerçekleştirilerek ilçede üretilen bu tarımsal ürünlerin marka değerinin artmasının ve kültürel olarak korunmasının hedeflenmesi ▪ Bireylerin farkındalığının artmasıyla tarım turizmi gibi sürdürülebilir turizm kollarına olan ilgilerinin giderek artması ▪ Küresel düzeyde yapılan çalışmalar doğrultusunda ülkemizde de sürdürülebilir turizm kollarına destek ve teşviklerin yapılması [Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sağlanan hibe ve teşvik programları] ▪ Sürdürülebilir turizm kollarına (tarım turizmi, wellness turizmi, doğa turizmi vb.) yönelik proje ve yatırımların çoğalması ▪ Tarım turizminin ilçenin ekonomik faaliyetlerinin çeşitlenmesini sağlayarak üreticilere ve yerel halka ek kazanç, döviz getirisi, istihdam alanı sunma potansiyeli ▪ Wellness ve agroturizmin birleştiği "agrowellness" temalı projelerle ilçenin sürdürülebilir turizm kollarında farklılaşma potansiyeli

Tablo 1 (Devamı): *SWOT Analizi Tablosu*

Tehditler (Threats)
▪ Ziyarete açılan tarım alanlarının zarara uğraması ▪ Tarım ürünlerinin tarım turizmi faaliyetleri sırasında zarar görmesi ▪ Tarım arazilerinin veya yakınlarının yapılaşma riskiyle karşılaşması ▪ Doğal alanların ve doğal güzelliklerin beşerî faktörlere maruziyetinin artmasıyla bozulma riski ▪ İklim değişikliklerinin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkileri ▪ Küresel ve ulusal ekonomik dalgalanmaların ve pandemi sonrası dönemde de süren turizm talebindeki belirsizliklerin devam etmesi ▪ Uygulama evresinde planlamanın iyi yapılmaması durumunda yerel kültür, doğal ve tarihi çevre üzerinde olumsuz baskı oluşması

*Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmada, kaynak taramasıyla tarım turizmi uygulamaları incelenmiş, toplanan verilerle SWOT analizi yapılarak Gazipaşa ilçesinin mevcut tarım turizmi potansiyeli wellness yönüyle değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda bölgenin doğal kaynakları, iklimi, tarımsal çeşitliliği ve alternatif turizm için elverişli yapısının tarım turizmi açısından önemli bir fırsat sunduğu, ayrıca bu turizm kolunun wellness kavramı ile entegre edilebileceği düşünülmektedir. Antalya'nın Gazipaşa ilçesi; zengin doğal güzellikleri, yerel kültürü ve mikroklima iklim özelliği sayesinde yetişebilen tropikal tarım ürünleri ile ekoturizmin alt kollarından olan tarım turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bununla birlikte; Gazipaşa ilçesi gibi tarım faaliyetlerinin yaygın olduğu bölgelerde kitle turizminin yanı sıra tarım turizmi gibi sürdürülebilir turizm faaliyetleri bölgenin kalkınmasına katkı sağlayabileceği ve tarım turizminin bölgede üretilen tarımsal ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasında kullanılabilecek önemli bir faaliyet kolu olabileceği ifade edilmektedir (Akşit Aşık, 2016).

Coğrafi işaret ile tescilli Gazipaşa Çekirdeksiz Narı, başvurusu yapılan Gazipaşa Muzu, Gazipaşa Cimbiti Nohutu, Gazipaşa Mangosu, üretimi yapılan birçok tropikal meyve ve yöresel ürün ile Gazipaşa'nın tarım turizmi faaliyetlerinde önemli bir potansiyeli bulunmaktadır (Gazipaşa Belediyesi, 2024; Gazipaşa İlçe Tarım Müdürlüğü, 2025). Çalışmada tarım turizmi aracılığıyla yörenin ve yörede üretilen ürünlerin, doğal güzelliklerin bilinirliğinin arttırılabileceği, özellikle tropikal meyveler gibi katma değerli ürünlerin tanıtılması, yaygınlaşması ve marka kazandırılması yollarıyla satışların artabileceği gösterilmiştir. Ancak bölgedeki tarımsal işletmelerin çoğunun tarım turizmine yönelik altyapı eksiklikleri ve tanıtım yetersizlikleri nedeniyle bu potansiyel henüz yeterince değerlendirilememektedir. Yapılacak birtakım çalışmalar ile bu turizm kolunun Gazipaşa'da daha da geliştirilebileceği, tarım turizmi faaliyetlerinin ilçeye birçok fayda sağlayabileceği, bölgenin tanıtımına ve kalkınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna rağmen ülkedeki geçmişi yeni sayılabilecek bir kol olan tarım turizminin Antalya'nın Gazipaşa ilçesinde daha fazla gelişebilmesi için tanıtım, reklam, bilgilendirme, teşvik, altyapı ve planlama, sermaye, organizasyon, iş birliği, yönlendirme konularına daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir. Sektörün gelişmesi ve bütün bu faydaların sağlanabilmesi için de kamu, özel ve yerel tüm kurumların iş birliği içinde çalışmalar yürütmesi, sürdürülebilir turizm faaliyetleri ve wellness hakkında yeterli farkındalığın sağlanması ile mümkün olacaktır.

Elde edilen bu bulgular Akşit Aşık (2016) tarafından Gazipaşa'nın tarım turizmi üzerine yaptığı SWOT analizi ve Başer (2020) tarafından Gazipaşalı çiftçilerin tarım turizminin gelişimine yönelik tutumlarını incelediği çalışmalar ile paralellik göstermekle birlikte yıllar içinde ilçede konuya ilişkin gelişmelerin yaşandığı ve farkındalığın arttığı ve bulunmuştur (Akşit Aşık, 2016; Başer, 2020). Bu gelişmeler arasında; Gazipaşa'da 2000'li yılların başında düzenlenmeye başlanan Çekirdeksiz Nar Festivali'nin ismi 2019 yılından itibaren Gazipaşa Çekirdeksiz Nar ve Tropikal Meyve Festivali olarak

düzenlenmesi ve 2024 yılında içinde birçok tropikal bitki türünün bulunduğu Gazipaşa Tropikal Park ziyarete açılması bulunmaktadır (Gazipaşa Belediyesi, 2024). Ayrıca yöreye özgü tarımsal ürünlerden olan Gazipaşa Muzu, Gazipaşa Mangosu, Gazipaşa Cimbiti Nohudu için coğrafi işaret başvurusu yapılarak bu ürünlerin markalaşması ve korunması amaçlanmıştır. Bu yolla da ilçenin turizm imajının güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Gazipaşa İlçe Tarım Müdürlüğü, 2025). Bu gelişmeler ilçede tarım ürünlerinin tanıtımına ve ilçeye gelen turist sayısını arttırmaya yardımcı olsa da çalışma bulguları tarım turizmi konusundaki tanıtım, reklam, bilgilendirme ve pazarlama konularında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar önceki çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir (Akşit Aşık, 2016; Başer, 2020; Damdelen, 2020; Oruç ve ark., 2015).

5 Sonuç ve Öneriler

Değerlendirme sonucunda bölgenin doğal kaynakları, iklimi, tarımsal çeşitliliği ve alternatif turizm için elverişli yapısının tarım turizmi açısından önemli bir fırsat sunduğu, ayrıca bu turizm kolunun wellness kavramı ile entegre edilebileceği düşünülmektedir. Antalya'nın Gazipaşa ilçesi; zengin doğal güzellikleri, yerel kültürü ve mikroklima iklim özelliği sayesinde yetişebilen tropikal tarım ürünleri ile ekoturizmin alt kollarından olan tarım turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bununla birlikte; tarım turizmi faaliyetlerinin ilçenin kalkınmasına katkı sağlayabileceği ve tarım turizminin bölgede üretilen tarımsal ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasında kullanılabilecek önemli bir faaliyet kolu olabileceği ifade edilmektedir (Akşit Aşık, 2016). Coğrafi işaret ile tescilli Gazipaşa Çekirdeksiz Narı, başvurusu yapılan Gazipaşa Muzu, Gazipaşa Cimbiti Nohudu, Gazipaşa Mangosu, üretimi yapılan birçok tropikal meyve ve yöresel ürün ile Gazipaşa'nın tarım turizmi faaliyetlerinde önemli bir potansiyeli bulunmaktadır (Gazipaşa Belediyesi, 2024; Gazipaşa İlçe Tarım Müdürlüğü, 2025). Ancak bölgedeki tarımsal işletmelerin çoğunun tarım turizmine yönelik altyapı eksiklikleri ve tanıtım yetersizlikleri nedeniyle bu potansiyel henüz yeterince değerlendirilememektedir. Elde edilen bu bulgular Akşit Aşık (2016) tarafından Gazipaşa'nın tarım turizmi üzerine yaptığı SWOT analizi ve Başer (2020) tarafından Gazipaşalı çiftçilerin tarım turizminin gelişimine yönelik tutumlarını incelediği çalışmalar ile paralellik göstermekle birlikte yıllar içinde bu konuda farkındalığın arttığı ve gelişmelerin yaşandığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Akşit Aşık, 2016; Başer, 2020).

Genel olarak tarım turizminin Gazipaşa'nın tanınırlığını arttırma, ekonomik ve sosyokültürel gelişimini sağlama ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından önemli bir araç olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticilerin, kooperatiflerin, üreticilerin iş birliği içinde çalışması ve yerel halkın bilinçlenmesiyle bölgenin bu potansiyelini etkin biçimde kullanabileceği düşünülmektedir. Bir bölgede turizm sektörünün gelişim sağlayabilmesi, bu yöredeki halkın da söz konusu faaliyetleri özümsemesi ve destek sağlaması ile mümkün olmaktadır (Başer, 2020). Bu sebeple, bölgenin tarım turizmi ve wellness potansiyelinin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi için yerel halkın görüşlerinin dikkate alındığı çalışmaların yapılmasına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Sürdürülebilir turizm türlerinden biri olan tarım turizmi ile wellnes kavramı entegrasyona uygun bir faaliyet alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu kavramlar hem birey hem de halk sağlığını, huzurunu ve sürdürülebilirliğini hedefleyen bütünsel bir turizm anlayışını desteklemektedir. Bu iki turizm biçiminin entegrasyonu ile hem kırsal alanların ekonomik çeşitliliğinin arttırılabileceği hem de turistlere daha özgün, sağlığı destekleyici ve tatmin edici deneyimler sunulabileceği düşünülmektedir. Literatürde bu iki kavramın ortaklaşa ele alındığı çalışmaların sınırlı olması, gelecekte yapılacak disiplinler arası araştırmalara yön verecek önemli bir konu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; Gazipaşa'da tarım turizminin daha da geliştirilebileceği, faaliyetlerinin ilçeye ekonomik, sosyal ve kültürel yönden birçok fayda sağlayabileceği, bölgenin tanıtımına ve

kalkınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna rağmen ülkemizdeki geçmişi yeni sayılabilecek bir kol olan tarım turizminin ilçede daha fazla gelişebilmesi için tanıtım, bilgilendirme, teşvik, altyapı ve planlama, sermaye, organizasyon, iş birliği, yönlendirme konularına daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlara ek olarak aşağıda yer alan öneriler ileri çalışmalar için yol gösterici olacaktır:

• Bölgede tarım turizminin gelişebilmesi için kamu ve yerel yöneticilerin, tarım ve turizm ile ilgili kuruluşların, derneklerin vb. iş birliği içinde konu ile ilgili bilgi aktarımı sağlamak adına kaynaklar oluşturması, stratejiler ve planlamalar yapması gerekmektedir. Yatırım ve projelere, tarım turizmi ve wellness faaliyetleri de eklenmelidir.

• Yatırımcıların tarım turizmi faaliyetlerine yönelmesi için bu alanda teşvikler, fonlar vb. kaynaklar sağlanmalı, girişimci kişilere bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

• Bahçe gezisi, ürün toplama, satış vb. tarım turizmi faaliyetlerine ek olarak bölgenin doğal ve kültürel alanlarına wellness kavramının açık alan hizmetlerine yönelik doğa ile iç içe ek turlar düzenlenebilir.

• Tarımsal üretim, sağlıklı ve doğal beslenme, wellness, doğal güzellikler ve kaynaklar, kültürel miras, turizm konularında sürdürülebilirlik konusunun önemi vurgulanmalı ve bireylerde bu konular ile ilgili duyarlılık oluşturulmalıdır.

• Gazipaşa'nın ekoturizm ve tarım turizmi sektöründe öne çıkan bir destinasyon olabilmesi için tanıtım ve reklam faaliyetlerine önem verilmeli, bütçeler ayrılmalıdır. Yurt içi ve yurt dışı tanıtımlar için sosyal medya platformlarında, web sitelerde çalışmalar yapılmalıdır.

• Tarım turizmi faaliyetlerine katılacak ziyaretçilere yönelik pansiyon, çiftlik gibi yerel konaklama işletmelerinin sayısı arttırılmalıdır.

• Tarım turizmi faaliyetlerine katılmak isteyen çiftçilere uygun bahçe, çiftlik, tesis yapımı vb. konularında bilgilendirme, planlama, organizasyon, yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

• Türkiye'de bir ilk olan ve içinde çok sayıda tropikal bitki türünün yer aldığı Gazipaşa Tropikal Park'a gerçekleştirilen ziyaret ve ziyaretçi sayısını arttırmak için ilçe içinden geçen şehirlerarası karayolu kavşaklarına büyük tabelalar asılarak yönlendirme yapılabilir. Tropikal Park çevresinde yapılacak düzenlemeler ile doğrudan satış alanları oluşturularak ekonomik getiri kaynağı haline dönüştürülebilir.

•İlçede yer alan çok sayıda tropikal meyve bahçesi küçük düzenlemeler ile turistlerin ziyaretine açılabilir. Günlük turlar ve isteğe bağlı çeşitli tarım turizmi faaliyetleri ile üreticiler için ek kazanç kaynağı oluşturulabilir.

• İlçede seyahat acentalarının ve/veya faaliyet kollarının sayısı arttırılarak ekoturizm ve tarım turizmi faaliyetlerinin ziyaretçilere tanıtılması ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Gerekirse bu konuda teşvik çalışmaları yapılmalıdır.

• Tarım turizmine ve diğer ekoturizm kollarına yönelik işletmeler kurulurken doğaya saygılı, wellness kavramı ile uyumlu, çevreci, yörenin etnik yapısı ile uyumlu, rustik tarzlar ve enerji kaynaklarının kullanımında verimlilik ve sürdürülebilirlik kavramlarına önem verilmelidir.

• Yöreye özgü lezzetlerin, ürünlerin, sebze ve meyvelerin, yabani ürünlerin vb. tanıtımı ve kuşaklar arası korunması amaçlarıyla coğrafi işaretli ürünlerin sayısı arttırılarak bunlardan turizm alanında ekstra bir unsur olarak faydalanılabilir.

• İlçeye gelen ziyaretçiler için ekstra bir gezi alanı olarak, Gazipaşa tarihi ve kültürünü yansıtan bir müze projesi gerçekleştirilebilir. İyi kurgulanmış bir müze ilçede turizm çeşitliliği sağlayarak gelirlerin artmasına yardımcı olacaktır.

• İlçede yer alan havalimanı ulaşım kolaylığı açısından çok önemli bir çekim unsurudur. Havalimanı çevresine ilçede yapılabilecek turizm faaliyetleri ile ilgili yerel turlar ve acenteler kurulmalıdır.

• Tarım turizmi faaliyetleri ile ilgili yapılacak çalışma ve projelerde en hassas noktalardan birisi de bölgenin geleneksel dokusunun bozulmaması, tarımsal faaliyetlerin ve üretimin olumsuz etkilenmemesi, doğal güzelliklerin, tarihi alanların ve çevrenin zarar görmemesidir. Bu konularda oldukça bilinçli ve planlı hareket edilmelidir.

Özetle bölgede wellness kavramını da kapsayan faaliyetleri barındıran tarım turizminin yaygınlaşması alternatif turizm sektöründe çeşitlilik sağlama, istihdam alanları oluşturma, yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmasını sağlama gibi birçok yönden ilçenin ve ülkenin turizmine olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

6 Beyanname

Bu çalışma, sorumlu yazarın Alanya Alaadin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Turizmi Ana Bilim Dalında hazırladığı yüksek lisans tezinden yararlanılarak üretilmiştir. Konu ve literatür kısmında tezden yararlanılmasına rağmen yöntem ve bulgular bölümü tez ile farklılık göstermektedir.

6.1 Çalışmanın Sınırları

Çalışma; verilerin belirli bir zaman dilimi içinde toplanmış olması, çalışmanın sadece belirtilen kaynaklardan oluşması ile sınırlıdır. Ayrıca wellness kavramının ülkemiz literatüründe görece yeni bir kavram olması ve tarım turizmi ile ilişkisini ele alan çok kısıtlı sayıda çalışma olması sebebiyle wellness kavramının tarım turizmiyle detaylı olarak ele alınamaması da çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

6.2 Teşekkür

Çalışmaya katkılarından dolayı Gazipaşa Kaymakamlığına, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne, Gazipaşa Belediyesine, Alanya Alaadin Keykubat Üniversitesi Sağlık Turizmi Ana Bilim Dalı başkanı ve danışman hocam olmak üzere tüm hocalarıma, yanımda olan arkadaşlarıma ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

6.3 Rakip Çıkarlar

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

Ahmadova, S. & Akova, O. (2016). Türkiye'de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.

Akşit Aşık, N. (2016). Gazipaşa'nın Tarım Turizmi (Agroturizm) Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Swot Analizi. *Journal of International Social Research,* 9(42).

Aydın, O. (2012). AB'de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye'de kırsal turizm. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 2012(2), 39-46.

Ayhan, S. (2021). *Wellness turizm destinasyonu olarak Eskişehir: Kaynaklar, çeşitler, sorunlar ve çözümler* (Master's thesis, Kırklareli Üniversitesi).

Aytuğ, H. K. (2011). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Turizm Uygulamaları ve Türkiye'de Gelişme Potansiyeli: Yeşilköy Örneği* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylul Universitesi (Turkey).

Başer, G. (2020). Tarım turizminin gelişim potansiyeline yönelik çiftçilerin tutumlarının araştırılması. *Turizm Akademik Dergisi*, *7*(2), 165-188.

Boiko, V., Romanenko, Y., Shevchuk, S., Barabanova, V., & Karpinska, N. (2020). Rural development by stimulating agro-tourism activities.

Bozyiğit, R. & Güngör, Ş. (2011). The Natural And Human Factor Effects Of Land Use In Gazipaşa County (Gazipaşa İlçesi'nde Doğal Ve Beşeri Faktörlerinin Arazi Kullanımı Üzerine Etkileri). *Ahmet Kelesoglu Education Faculty (AKEF) Journal*, *32*.

Civelek, M., Dalgın, T. & Çeken, H. (2014). Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki agro-turizm alanlarında bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 1(1), 15-28.

Çanga, A. Ç., Kutlu, T. & Çalışkan, H. (2018). Tarım Turizminin Dünyada Ve Türkiye'deki Uygulamaları. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi,* 2(2), 450-457.

Çukur, F. & Çukur, O. Ö. T. (2020). Milas'ta Zeytin Turizmi Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Amaçlı Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science*, (98), 21-37.

Damdelen, A. (2020). Sürdürülebilir Turizmde Yöresel Yemek Kültürünün Önemi: Kuzey Kıbrıs Örneği (Master's thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ).

Despotović, A., Joksimović, M., Svržnjak, K. & Jovanović, M. (2017). Rural areas sustainability: agricultural diversification and opportunities for agri-tourism development. *Transcultural Studies*, 63(3).

Dunn, H. L. (1961). *High-level wellness*. Arlington, VA: Beatty Press.

Gazipaşa Belediyesi. (2024). *Stratejik Plan.* https://gazipasa.bel.tr/kurumlar/ gazipasa.bel.tr/PDF-ANA-DOSYALAR/STRATEJIKPLAN/2025-_-2029-Stratejik-Plan.pdf.

Gazipaşa İlçe Tarım Müdürlüğü. (2025). Faaliyet Raporu.

Gümüş, M. (2015). *Yerel halkın bakış açısıyla kırsal kalkınmada tarım turizmi: Tekirdağ ili örneği.* (Yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

Gürel, E., & Tat, M. (2017). *SWOT Analysis: A Theoretical Review*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(51), 994–1006.

https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/agroturizm, Erişim tarihi: 14.10.2025.

Kaplan, U. (2014). Organic tourism as a tool to raise healthy tourism destinations: an investigation in Turkey. *APSTRACT: Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, *8*(4), 69-76.

Karakurt, S. (2022). *Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Algısı: Alanya Bölgesi Örneği*. (Yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Kausar, R., Mirza, S. N., Saboor, A., Saleem, A. & Khalid, B. (2013). Role of ecotourism in promoting and sustaining conservation of nature: A case study of Murree forest recreational resort. *Pak. J. Agri. Sci,* 50(3), 463-468.

Kizos, T., & Iosifides, T. (2007). The contradictions of agrotourism development in Greece. *Sociologia Ruralis*.

Klakočar, T., & Pavić, L. (2024). Seeking wellness in rural tourism value chain: evidence from Slovenian farm stay. *Glasnik Srpskog geografskog drustva*, *104*(1), 427-450.

Klakočar, T., & Pavić, L. (2024). Seeking wellness in rural tourism value chain: evidence from Slovenian farm stay. *Glasnik Srpskog geografskog drustva*, *104*(1), 427-450.

Lane, B., & Kastenholz, E. (2015). Rural tourism: the evolution of practice and research approaches–towards a new generation concept?. *Journal of Sustainable tourism*, *23*(8-9), 1133-1156.Mavric, M., & Urry, J. (2009). Tourism studies and the new mobilities paradigm. *The SAGE handbook of tourism studies*, 645-657.

Oruç, M. C., Dalgın, T., & Çeken, H. (2015). Tarım turizmi uygulamaları ve pazarlama modelleri: Türkiye için bir model önerisi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 5(2), 40-45.

Özçatalbaş, O. (2019). Turizmin sosyal politika işlevi ve kırsal turizm: Türkiye örneği. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN:* 2602-4462, 3(1), 35-37.

Özoğul, B. & Bulut, İ. (2021). Kırsal turizm açısından İbradı ilçesinin doğal, kültürel ve tarihi çekiciliklerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN:* 2602-4462, 5(2).

Smith, M., & Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel*. Routledge.

Taşkıran, A., Akmeşe, K. A. & Sezgin, M. (2023). Tarım Turizminin Türkiye ve Dünyadaki Gelişimi Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi, (4), 72-88.

Triarchi, E., & Karamanis, K. (2017). *The evolution of alternative forms of tourism: a theoretical background. Business & Entrepreneurship Journal, 6*(1), 1–4.

Voigt, C., Brown, G., & Howat, G. (2011). Wellness tourists: In search of transformation. *Tourism Review International*.

Yıldız, A. (2009). Dünden bugüne Gazipaşa tarihi. Antalya: Maraton Ofset ve Matbaacılık Ldt.Şti.

Zere, S. (2020). *Yerel halkın ekoturizm algısı: Giresun ili örneği.* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

© This study is submitted for submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)